

PWYLLGOR CRAFFU'R CABINET

(O Bell Trwy Teams)

Aelodau sy'n Bresennol:

Dydd Iau, 17 Medi 2020

Cadeirydd:	Cynghorydd M.Harvey
Is-gadeirydd:	Cynghorydd S.Rahaman
Cynghorwyr:	S.E.Freeguard, N.T.Hunt, S.K.Hunt, A.Llewelyn, S.Miller, R.Mizen, J.D.Morgan, S.Paddison, L.M.Purcell, S.M.Penry, S.H.Reynolds a/ac A.N.Woolcock
Swyddogion sy'n Bresennol:	A.Evans, A.Jarrett, H.Jenkins, S.Phillips, C.Davies, C.Griffiths, K.Jones, C.Furlow-Harris, T.Davies, R.Headon, S.Blewett, C.Plowman, N.Pearce a/ac J.Woodman-Ralph
Gwahoddedigion y Cabinet:	Cynghorwyr C.Clement-Williams, D.Jones, L.Jones, R.G.Jones, E.V.Latham, P.A.Rees, P.D.Richards a/ac A.Wingrave

1. DATGANIADAU O FUDDIANNAU

Gwnaeth yr aelodau canlynol ddatganiad o fudd ar ddechrau'r cyfarfod:

Y Cynghorydd P Richards Parthed cynrychiolaeth y cyngor ar gyrrff allanol gan mai ef yw cynrychiolydd y cyngor ar gyfer gwasanaethau Gofal a Thrwsio Castell-nedd Port Talbot.

Y Cynghorydd S Rahaman Parthed cynrychiolaeth y cyngor ar gyrrff allanol gan ei fod yn un o gynrychiolwyr y cyngor ar Gymdeithas Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a Du Castell-nedd Port Talbot ac ar hyn o bryd mae'n ysgrifennydd y gymdeithas.

- Y Cyngorydd S Reynolds Parthed y newidiadau i gynrychiolaeth Tai Tarian gan mai hi yw cynrychiolydd y cyngor ar fwrdd gwirfoddol Tai Tarian.
- Y Cyngorydd D Jones Parthed cynrychiolaeth y cyngor ar gyrff allanol gan ei bod yn un o gynrychiolwyr y cyngor ar Gymdeithas Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a Du Castell-nedd Port Talbot ac mae'n aelod o fwrdd Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Castell-nedd Port Talbot (CGGCNPT) mewn cymhwyster annibynnol.
- Y Cyngorydd S Penry Parthed Cynrychiolaeth y Cyngor ar Gyrff Allanol gan ei bod yn un o gynrychiolwyr y cyngor ar fwrdd Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Castell-nedd Port Talbot (CGGCNPT).
- Y Cyngorydd L Jones Parthed Cynrychiolaeth y Cyngor ar Gyrff Allanol gan ei bod yn un o gynrychiolwyr y cyngor ar Gymdeithas Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a Du Castell-nedd Port Talbot .
- Y Cyngorydd N Hunt Parthed Cynrychiolaeth y Cyngor ar Gyrff Allanol gan ei fod yn aelod o fwrdd Ardal Gwella Busnes Port Talbot (BID) mewn cymhwyster annibynnol.

2. **CRAFFU CYN PENDERFYNU**

Craffodd y Pwyllgor ar yr eitemau canlynol ar agenda'r Cabinet:

Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020 - 2024

Eglurwyd bod Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 yn cael ei gyflwyno i'r Aelodau mewn dwy ran:

- Rhan un – yr amcanion cydraddoldeb strategol a'r holl wybodaeth berthnasol arall yr oedd yn ofynnol ei chynnwys yn y cynllun er mwyn sicrhau bod y cyngor yn bodloni'r holl reoliadau cydraddoldeb. Soniwyd bod y comisiwn yn gofyn bod

yr holl gynlluniau cydraddoldeb strategol ar waith erbyn mis Hydref.

Nodwyd bod angen cwblhau gwaith ar y camau gweithredu a fydd yn sail i gyflawni'r amcanion a geir yn yr adroddiad a ddosbarthwyd; roedd y gwaith hwn eisoes wedi dechrau, gyda thrafodaethau'n cael eu cynnal o fewn y Gymdeithas Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a Du ac ymhlith y staff, a byddai'n ffurfio cynllun gweithredu.

- Rhan dau – y cynllun gweithredu ar gyfer cyflawni'r amcanion a gyflwynir i Bwyllgor Craffu'r Cabinet tua diwedd y flwyddyn.

Awgrymodd yr Aelodau pan fyddai unigolion yn cyflwyno cais am swydd o fewn y cyngor, y dylid rhoi rhif i'w cais yn hytrach na'u henw er mwyn osgoi unrhyw gysylltiadau â rhyw, ethnigrwydd ac ati. Nodwyd y gellid trafod hyn yn ail ran cyflawni'r cynllun cydraddoldeb strategol, pan fyddai'r camau gweithredu'n cael eu cyflwyno.

Cafwyd dyfyniad yn yr adroddiad a ddosbarthwyd sef 'fel person di-Gymraeg sy'n byw ac yn gweithio yng Nghymru, rwyf eisoes yn teimlo bod polisi ac arferion Llywodraeth Cymru yn gwahaniaethu yn fy erbyn'. Gofynnodd yr Aelodau a oedd yr unigolyn wedi rhoi unrhyw fanylion mwy penodol mewn perthynas â'i bryderon. Nodwyd na ddarparwyd rhagor o fanylion, fodd bynnag byddai swyddogion yn ceisio penderfynu beth arall y gallai'r cyngor fod yn ei wneud a pha wybodaeth ychwanegol y gellid ei chasglu mewn ymarferion ymgynghori yn y dyfodol.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan y Cabinet.

Cynrychiolaeth ar Gyrrff Allanol

(Cadarnhaodd y Cynghorydd S Rahaman ei fudd ar y pwynt hwn a gadawodd y cyfarfod)

(Cadarnhaodd y Cynghorydd P Richards ei fudd ar y pwynt hwn a gadawodd y cyfarfod)

(Cadarnhaodd y Cynghorydd D Jones ei budd ar y pwynt hwn a gadawodd y cyfarfod)

(Cadarnhaodd y Cynghorydd N Hunt ei fudd ar y pwynt hwn a gadawodd y cyfarfod)

Derbyniodd y Pwyllgor adroddiad ar Gynrychiolaeth y Cyngor ar Gyrrff Allanol i ystyried manteision ac anfanteision

Aelodau'n cael eu cynnwys yn ffurfiol ar fyrddau gwirfoddol detholiad o sefydliadau. Roedd swyddogion wedi cynnig dewisiadau amgen i'r trefniad i amddiffyn Aelodau rhag y gwrthdrawiadau buddiannau a fyddai'n codi mewn perthynas â pharhau â'r trefniadau presennol.

Amlygwyd nad oedd canllawiau penodol gan CLILC ar y mater hwn, ac yn hytrach mater i gynghorau unigol oedd penderfynu pa drefniadau y dylid eu rhoi ar waith a pha rôl roeddent yn rhagweld y byddai eu Haelodau'n ei chael yn y gymuned.

O ran yr hyn yr oedd cynghorau eraill wedi'i wneud, nodwyd bod nifer o gynghorau lle nad oedd Aelodau'n rhan o fyrddau a chynghorau eraill lle roeddent yn gwneud hynny, a reolwyd trwy'r dull gwrthdrawiadau buddiannau. Dywedodd swyddogion fod Cyngor Castell-nedd Port Talbot am sicrhau bod gan Aelodau'r gallu i allu siarad, pleidleisio a gwneud sylwadau ar unrhyw fater o fewn eu rôl fel Cynghorydd Bwrdeistref Sirol ac na fyddai bod yn aelodau o rai o'r byrddau, lle byddai'n rhaid iddynt weithredu er eu budd hwy eu hunain hefyd, yn anfanteisiol iddynt. Nodwyd bod rheoli'r budd yn y dyfodol yn bwysig yn ogystal â nodi sut y gellid ei reoli trwy wahanol ddulliau; gallai'r dulliau hyn ganiatáu i Aelodau gael lefel o reolaeth a mynediad at wybodaeth fel nad oedd eu rôl fel Cynghorydd Bwrdeistref Cefn Gwlad yn llai a gallent wneud penderfyniadau mewn perthynas â'r hyn sy'n digwydd yn y gymuned, heb i Aelod fod yn rhan o'r bwrdd.

Teimlai rhai Aelodau fod ganddynt fwy o fanteision o allu bod yn rhan o'r sefydliadau na pheidio, oherwydd y pwerau a'r dylanwad y byddent yn eu hildio. Soniwyd bod y cyngor yn gallu gweithredu hyd yn oed pe bai'n rhaid i Aelod dynnu'n ôl o gyfarfod. Nododd swyddogion y gallai Aelodau, fel dewis arall, drafod eu mater penodol â swyddog yn y cyngor i arfer y mesurau a fyddai ar gael dan y trefniadau cytundebol a grant, er mwyn gallu cael yr wybodaeth a datrys yr ymholiadau penodol wrth iddynt ddatblygu.

Eglurwyd, pan benodwyd Aelodau gan y cyngor i fod yn aelodau ar gyrrff allanol, nad ydynt bellach yn cynrychioli'r cyngor; yn hytrach, y cyrrff allanol y'u penodwyd iddynt yn unig fydd yn gyfrifol am eu buddiannau. Ychwanegwyd nad oedd Aelodau'n rhan o fyrddau i geisio dylanwadu ar y sefydliad hwnnw, roeddent yno i'w cynrychioli.

Gofynnodd yr Aelodau a allai'r cyngor gael trafodaeth â'r sefydliadau, i gynnig bod ganddynt statws arsylwr yn lle cael cynrychiolaeth lawn o'r bwrdd wedi'i henwebu gan y cyngor. Amlygwyd y gallai hyn fod yn ffordd o sicrhau y gallai sefydliadau barhau i elwa o gyfranogiad a phrofiad Aelodau lleol heb fod unrhyw wrthdrawiadau buddiannau'n peryglu'r sefydliad neu'r Aelodau.

Mynegwyd pryder ynghylch difreinio'r cyngor o'r cyrff allanol y mae'n eu hariannu, a gwnaed awgrym y dylid cael arsylwyr di-bleidlais ar y byrddau i sicrhau y gellid craffu'n fewnol ar y modd y defnyddir cyllid.

Amlygodd swyddogion fod nifer o ffyrdd y gallai'r cyngor sicrhau bod aelodau'n parhau i oruchwylio trafodaethau a gweithdrefnau yng nghyfarfodydd bwrdd y cyrff allanol; fel y soniwyd yn gynharach, roedd gan y cyngor gytundebau grant a threfniadau contract ar waith a oedd yn galluogi Swyddogion ac Aelodau i weld dogfennau megis cynlluniau busnes, datganiadau o gyfrifon ac adroddiadau monitro. Nodwyd y gellid gwneud trefniadau i Aelodau dderbyn adroddiadau rheolaidd ar fuddsoddiad y cyngor a phe bai cyfleoedd eraill i Aelodau gymryd rhan yn y cyrff allanol, gellid ymchwilio ymhellach i hyn. Ychwanegwyd bod gan y cyngor drefniad cryno gyda'r sector gwirfoddol yn fwy cyffredinol a bod cyfle o fewn y partneriaethau hynny, i edrych ar sut mae'r cyngor yn gweithio gyda'r cyrff hynny.

Soniwyd y gallai Aelodau barhau i ddewis bod yn rhan o fwrdd mewn cymhwyster personol yn hytrach na chael eu dyrannu i wneud hynny gan y cyngor, fodd bynnag byddai angen iddynt fod yn ymwybodol o'r gwrthdrawiadau buddiannau.

Cynhaliwyd trafodaeth mewn perthynas â geiriad yr argymhellion a geir yn yr adroddiad a ddosbarthwyd, yn enwedig y rhestr o gyrff allanol y manylir arnynt yn yr argymhelliad. Cadarnhawyd bod swyddogion wedi mynd drwy'r rhestr o gyrff allanol lle'r oedd y cyngor yn gwneud enwebiadau ar hyn o bryd a'r cyrff allanol a ariannwyd gan y cyngor ar hyn o bryd ond lle gwnaed enwebiadau'n wirfoddol, a'u cynnwys yn yr adroddiad. Ychwanegwyd bod y polisi newydd yn amlygu na fyddai'r cyngor yn ceisio gwneud yr enwebiadau hyn yn y dyfodol ar gyfer y sefydliadau penodol hyn.

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant ffurfiol i'r argymhelliad yn yr adroddiad a ddosbarthwyd:-

'Argymhellir bod swyddogion yn ymchwilio i'r posibilrwydd o benodi arsylwyr i fyrddau sefydliadau lle mae Cyngor Castell-nedd Port Talbot wedi tynnu cynrychiolwyr o'r byrddau y cyfeirir atynt yn yr argymhelliad'.

Penderfynwyd galw rhestr enwau at ddibenion penderfynu ar y bleidlais; methodd y gwelliant o ganlyniad i alw'r rhestr enwau.

Yna cynigiodd ac eiliodd Pwyllgor Craffu'r Cabinet y cynigion cychwynol yn yr adroddiad:-

- Argymhellir nad yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot bellach yn enwebu cynrychiolwyr i fyrddau sefydliadau a ariennir gan y Cyngor a lle mae cyfranogiad ar fyrddau'r sefydliadau hynny'n wirfoddol.
- Hysbysir Gwasanaethau Gwirfoddol Cyngor Castell-nedd Port Talbot, Gofal a Thrwsio Castell-nedd Port Talbot, Ardal Gwella Busnes Castell-nedd, Ardal Gwella Busnes Port Talbot a Chymdeithas Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a Du Castell-nedd Port Talbot, ar yr amod y cytunir ar argymhelliad 1, fod y rhai a benodir gan y cyngor presennol yn dymuno ymddiswyddo o'r sefydliadau hyn ac o ddyddiad ymddiswyddiad o'r fath, nid yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot bellach yn bwriadu penodi cynrychiolwyr aelodau etholedig i'r sefydliadau hyn.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan Fwrdd y Cabinet.

(Croesawyd y Cynghorydd S Rahaman, y Cynghorydd P Richards, y Cynghorydd D Jones a'r Cynghorydd N Hunt yn ôl i'r cyfarfod)

Newidiadau i Gynrychiolaeth Tai Tarian

Cyflwynwyd adroddiad mewn perthynas â diswyddo Aelodau Etholedig o fwrdd gwirfoddol Tai Tarian Limited i'r Pwyllgor.

Gofynnodd yr Aelodau am sicrwydd y byddai Tai Tarian yn dal i gael ei ddal i gyfrif heb gynrychiolaeth Aelodau lleol ar y bwrdd, er mwyn sicrhau bod anghenion y gymuned yn cael eu diwallu a gofynnwyd am gymhariaeth â threfniadau atebolrwydd ar gyfer cymdeithasau cydfuddiannol trosglwyddo stoc mewn ardaloedd awdurdodau lleol eraill.

Hysbysodd swyddogion y Pwyllgor o'r cytundeb trosglwyddo manwl iawn oedd gan Gyngor Castell-nedd Port Talbot gyda Tai Tarian a luniwyd adeg trosglwyddo'r stoc tai yn 2011; roedd y cytundeb trosglwyddo hwn yn dal yn ddilys ac yn cynnwys nifer o rwymedigaethau cyfreithiol yr oedd yn rhaid i Tai Tarian gydymffurfio â nhw, ac roedd rhai rhwymedigaethau cytundebol hefyd y bu'n rhaid i'r cyngor gydymffurfio â hwy. Nodwyd bod fframweithiau a dulliau ar waith i sicrhau bod Tai Tarian a'r cyngor yn gweithio gyda'i gilydd i gyflawni nodau cyffredin, ac os nad oedd y naill barti na'r llall yn cydymffurfio, roedd prosesau anffurfiol a ffurfiol ar waith dan y contract i ddal pobl i gyfrif, gan gynnwys yr atgyfeiriad i ddatrys anghydfod ac achos llys. Ychwanegwyd bod yr Aelodau hefyd wedi cael cyfle i wahodd Tai Tarian i fod yn rhan o'r broses graffu.

Cafwyd trafodaeth ynglŷn â chael statws arsylwr ar fwrdd gwirfoddol Tai Tarian. Eglurodd swyddogion mai'r ddarpariaeth yn y cytundeb trosglwyddo yw y gall y cyngor enwebu Aelodau os yw'n dymuno gwneud hynny ac nad oes gorfodaeth dan y cytundeb ar hyn o bryd.

Nowyd yn yr adroddiad a ddosbarthwyd nad oedd y cytundeb trosglwyddo bellach yn mynnu bod yn rhaid i Tai Tarian fod yn bresennol mewn pwyllgorau craffu, ond yn hytrach gellid estyn gwahoddiad; Gofynnodd yr Aelodau a oedd hyn wedi digwydd erioed, a dywedodd swyddogion fod rhwymedigaeth ar Tai Tarian, dan delerau'r cytundeb trosglwyddo, i fod yn bresennol mewn unrhyw bwyllgorau craffu y byddai'r cyngor yn eu cynnal am chwe blynedd o'r dyddiad trosglwyddo; fodd bynnag, daeth y chwe blynedd i ben yn 2017, felly nid oedd unrhyw orfodaeth arnynt mwyach i fod yn bresennol mewn unrhyw bwyllgorau craffu.

Mynegodd yr Aelodau eu pryderon ynglŷn ag atebolrwydd a pherthynas y cyngor â Tai Tarian yn y dyfodol. Amlygodd swyddogion pe bai gan Aelod fater penodol yr oedd yn ymdrin ag ef ar ran etholwr, y byddai ganddo hawl i'w godi gyda Tai Tarian; fel arall pe bai Aelodau'n ei chael hi'n anodd cysylltu â Tai Tarian neu fynd ar drywydd materion gyda hwy, gallent ei godi gyda swyddog o'r cyngor a allai nodi a ellid ymdrin â'r mater drwy unrhyw ddulliau dan y cytundeb trosglwyddo.

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant ffurfiol i'r argymhelliad yn yr adroddiad a ddosbarthwyd:-

'Argymhellir bod Cyngor Castell-nedd Port Talbot yn gofyn i Tai Tarian dderbyn arsylwyr y cyngor yn lle aelodau bwrdd ffurfiol'.

Penderfynwyd galw rhestr enwau at ddibenion penderfynu ar y bleidlais; methodd y gwelliant o ganlyniad i alw'r rhestr enwau.

Yna cynigiodd ac eiliodd Pwyllgor Craffu'r Cabinet y cynigion cychwynnol yn yr adroddiad, gyda'r gair 'neilltuedig' yn cael ei roi yn lle'r gair 'dau':-

- Argymhellir bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot yn hysbysu Tai Tarian Limited bod y ddau aelod neilltuedig a benodwyd ganddynt yn dymuno ymddiswyddo o'r bwrdd gwirfoddol ac o ddyddiad ymddiswyddiad o'r fath, nid yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot yn bwriadu penodi cynrychiolwyr aelodau etholedig mwyach i fwrdd gwirfoddol Tai Tarian Limited.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan Fwrdd y Cabinet.

CADEIRYDD